

Sankt Knudsgildet i Flensborg.

Af C. N y r o p.

St. Knudsgildet i Flensborg spillede i Frederik VII's Tid en Rolle. Atter og atter lød der Lovord over den loyale Forening, i hvis Midte Kongen befandt sig saa vel. Og det faldt saa selvfølgelig. De mægtige St. Knudsgilder vare jo en gammel dansk Institution. Allerede i det trettende Aarhundrede spændte de over hele Danmark, og særlig for St. Knudsgildet i Flensborg haves en paa Dansk skreven betydningsfuld Skraa, der sættes til ca. 1200. Den viser med andre Ord tilbage til Valdemarernes Tid.

Det kunde nu og da gaa lidt vildt til i Gildet. En af Paragraferne i Skraaen sætter Straf for i Gildehuset eller Gildegaarden at slaa en Broder tilblods med en Øxe, en Bænk eller en Stol, saaledes at han behøvede Smørelse eller Bind. Men det lyder stort paa det gamle danske Maal, at den ene Gildebroder er skyldig at hjælpe den anden i enhver god Sag, og at den, der her svigter, skal „gange af Gildet med Nidings Navn“.

Der var gode Traditioner.

Og dog maa der sikkert helt slaas en Streg over disse Traditioner. Det nuværende St. Knudsgilde er ikke et Skud af Byens gamle St. Knudsgilde. Dette Gilde forsvinder væsentlig paa Reformationstiden; men i 1602 opstaar der et St. Johannesgilde, og det er dette Gilde, der bliver til det nuværende St. Knudsgilde. Men derfor er der alligevel gode Traditioner at slægte paa, thi Johannesgildet var et fuldt ud loyalt Gilde, og da det antog det gamle Navn, kom den gamle St. Knudsaand kraftigt tillive i det. —

At komme pænt i Jorden har til alle Tider været et Ønske, der betød Noget for de Levende, et Ønske, der ofredes Noget for. Og saaledes da ogsaa 1602 i St. Johannes Sogn i Flensborg. Borgerne i Sognet fandt, at det var gaaet tilbage med baade at bære og følge de Døde til Jorden, og saa stiftede nogle af dem et Broderskab, hvis Medlemmer skulde have bestemte Pligter i saa Henseende. Der blev skrevet Love for Broderskabet, og disse Love bleve den 21. Juni 1602 bekræftede af Flensborgs Borge-mestere og Raad (s. ndfr. Bilag 1). De vise imidlertid, at der ved Siden af Død og Begravelse ogsaa er noget Andet, der beskjæftiger de Levendes Tanker, nemlig Livet, og at dette er stærkest. Efter at Lovenes første Paragrafer havde omhandlet Pligterne i Henseende til Ligbæren og Ligfølge, hedder det i den fentite Paragraf, at Broderskabet for at skaffe sig Anseelse hver St. Hansdag vil samle alle Brødrene og Søstrene til en glad Sammenkomst, ved hvilken der, efter hvad forskjellige andre Paragrafer vise, skulde

kunne baade spises, drikkes og danses. Og saa er det karakteristisk, at medens Begravelsesvæsenet affindes med tre Paragrafer (§§ 2—4), maa der femten Paragrafer (§§ 5—19) til for at sige, hvorledes Medlemmerne skulle optræde i Gildets selskabelige Sammenkomster. De afholdtes under Ledelse af Gildets to Oldermænd og dets to Skaffere.

Udover Lovene kjende vi imidlertid Intet til Gildets første Tid. Der synes Intetsomhelst bevaret om det. Men i de for Flensborg forfærdelige Aar 1627 og 1628, da de Kejserslige huserede i Byen, er det sikkert helt standset. Paa uhørt Maade, hedder det i 1630, vare Byens Kirker, Skoler, offentlige Bygninger, Kompagni- og private Huse ruinerede og ødelagte. Men lidt efter lidt kom Alt i Gænge igjen, og en lille i Svineskind indbunden Bog i Kvart, der er bevaret i Gildet, begynder med at fortælle, at Gildet den 28. Juni 1640 paany blev oprettet i Guds Navn i Overensstemmelse med den gamle Skraa. Nu hedder det dog ikke slet og ret St. Johannes Gilde, men St. Johannes Skyttelav. Interessen for Livet havde med andre Ord helt sejret over Interessen for Døden, og den nævnte Protokol giver en Række, forøvrigt meget spredte og uordentlig indførte Oplysninger om, hvad der rørte sig i Skyttelavet fra 1640 til 1789.

Gildet gjenoprettes af 28 jævne Borgere, hvis Navne findes i Bogen, og de to, der nævnes først, ere Gørries Tielsen og Moritz Matthisen. Derefter findes Navnene paa en Del senere tiltraadte Brødre, og i 1675, „da de Gamle vare salig i Herren hensovede“, vedtoges det, fremtidig at indføre Navnene saaledes,

at der paa en Side kun maatte skrives to Navne. Der skulde være Plads for Tilføjelser om de Stillinger, de efterhaanden kom til at indtage i Gildet som Skaffere, Oldermænd, Skivekonger o. s. v. Ogsaa dette er imidlertid kun gjort saa som saa, og den absolut sidste Tilførsel af denne Art er fra 1718. Men inden vi gaa over til ved Hjælp af Bogens øvrige Indhold at give nogle Oplysninger om Livet i Gildet, skal her nævnes en Episode, som slet ikke kommer frem i Bogen, ja end ikke antydes i den. Den er omtalt af Pastor F. Wedel i hans Bog „Gilder og Laug i Flensborg“ (1873, S. 37, 54 flg.).

Der var et andet, noget ældre Skyttegilde i Byen, St. Nikolai Skyttegilde¹⁾, der, som naturligt er, sikkert kun ugjerne saa en Konkurrent voxe frem, og 1682 gav denne Stemning sig Udslag i en Klage, der rettedes til den kongelige Amtmand. Han synes imidlertid ikke at have været den Afgjørende, og Magistraten, der mente sig forbigaaet ved denne Lejlighed, stillede sig afgjort paa Johannesgildets Side. Det skulde absolut have Ret til at bestaa. Det talte forøvrigt kun 20 Medlemmer og havde, siges der, erklæret, at det ikke forlangte at danne noget Gilde, men kun at være en simpel Skydeforening. Dette kan nu nok forstaas, men ganske mærkeligt er det, at to af Gildets Medlemmer, der nævnes ved denne Lejlig-

¹⁾ 1883 fejrede det sit 300aarige Jubilæum (J. J. Callsen: Die St. Nicolai Schützengilde in Flensburg 1883), og er herefter oprettet 1583, men som almindeligt Gilde kan det følges længere tilbage, s. Wedel: Gilder og Laug i Flensborg S. 45 flg.

hed, Hans Berlinghoff og Daniel Biling, ikke findes opførte i den ovenfor nævnte Bog.

Som ovenfor nævnt lagdes der væsentlig Vægt paa at øve sig i Skydning; man skød til Skive. Men derfor ophorte Gildet dog slet ikke at tage sig af de Afdødes Begravelse. 1653 maatte enhver af Brødrene, og der var den Gang vistnok 29, give 3 Mark til et nyt Ligklæde; 1664 vedtoges bestemte Bøder for at møde for sent til Ligbæring eller for helt at udeblive; 1678 lovede Gildet at ville bære to Søstre frit til Jorden som Tak for den Møje, de havde haft med at skaffe det to Lys (!); den 22. Juni 1712 bragte Gildet en Broder „ærligt og kristeligt“ til hans sidste Hvilested o. s. v.

De fleste Optegnelser angaa dog selve Gildelivet. Anden Pinsedag 1666 blev det bestemt, at Skafferne Dagen før St. Hansdag skulde gaa omkring til samtlige Brødre og indbyde dem til at komme til Lavshuset den næste Dag, Brødrene Kl. 12 og deres kjære Hustruer Kl. 2. Skiveskydningen er vel begyndt Kl. 12 og Spisningen Kl. 2. Man nojedes imidlertid ikke med at komme sammen een Gang om Aaret. 1722 vedtages det saaledes, at man fjorten Dage før St. Hans skulde have en lille Prøveskydning (Forskydning), og i 1724 er der ogsaa Tale om en Skydning efter Hovedskydningen. Men Alt synes at have været i stor Tarvelighed. Ved Forskydningen i 1722 vare Gevinsterne fem smaa Gjenstande af Tin, Kruse o. lign., af hvilke det dyreste Stykke kostede 2 Mark, og 1720 bevilgedes det, at naar Lavet blev holdt, maatte Skafferne hos Bageren bestille saa mange Kringler og

Tvebakker, at enhver Broder kunde faa en Portion til 3 Sk. lybsk. Hvad de forøvrigt fik at spise, oplyses ikke. Men overfor Drikkevarerne synes man omtrent samtidigt at have villet tage Reb i Sejlene. 1719 bestemtes det, at den, der blev Konge, fremtidigt kun maatte give en halv Tønde Øl tilbedste. Det var Skaffernes Pligt at skaffe det Øl, der brugtes, og de skulde sørge for, at det hver Gang kun var fra den samme Brygger, det skulde med andre Ord have een Smag. Øllet spillede en Rolle.

Det er herefter naturligt, at Gildet efterhaanden kom til at eje forskjelligt Inventarium, og da navnlig Drikkekar. 1683 omtales dets Velkomst. En Broder skjænker i dette Aar et Sølvskilt til den, og af saadanne Skilte fik den efterhaanden flere. 1703 hedder det, at Oldermænden Hans Post skal gjemme ikke alene Gildets Ligtøj, men ogsaa dets Lade med et Sølvbæger, hvortil hørte 36 Sølvskilte, samt endelig 8 Tintallerkener. Den Sølvvelkomst, som Gildet har den Dag idag, er fra 1721. „Soli deo gloria“ (Gud alene Æren) staar der paa dens Laag, og langs dens øverste Rand: „Gott die Ehre, dem Gelage Sankt Johannis zur Zierde, Anno 1721 ist dieser Wilkomm von neuem aufgemacht, da Elterleute gewesen Hans Jesen und Lorentz Martensen“. Som Topfigur paa Laaget staar en støbt Sølvskikkelse, St. Johannes med Lammet paa højre Arm. — Der er et Par Gange (1699 og 1721) Tale om en særlig Velkomst-Drikning, men det oplyses ikke, hvori den bestod.

Drikning foranlediger imidlertid ofte Uro. 1679 og 1684 idømmes forskellige Brødre Boder for Slags-

maal, og 1699 idømmes Broderen Asmus Nielsen en saa høj Bøde som 6 Mark, fordi han var løben efter en Medbroder Andreas Mathiesen og paa aaben Gade med Magt havde frataget ham en Kande dovent Øl, hvilket var en stor Skam. Men Andreas Mathiesen var heller ikke brodefri. Han fik en Bøde paa 1 Mk. 8 Sk., fordi han uden Tilladelse havde baaret Øllet bort. Og Sammenkomsten St. Hansdag 1721, ved hvilken den ovenfor nævnte Velkomst muligvis blev indviet, synes at have været særlig urolig. Ved den skjældte Hans Jürgensen og Mathias Stampf hinanden grundigt ud, den Sidste fik bl. A. at vide, at han var en Krakiler, og i en anden Sag, som Hans Jürgensen samtidig var indviklet i, erklærede han, at han ikke vilde være i et Kjæltringelav. Skafferne klagede desuden over Joachim Cornelis, der vilde vælte Gildebordet og som udskjældte Gildets Bud, da han vilde hindre det. Peter Simonsen havde endvidere slaaet saa haardt i et Bord, at 3 Tobakspiber og en Del Tobak gik i Gulvet, Piberne sloges itu. Og selv Oldermændenes Avtoritet blev krænket. Da Gildet skulde slutte, klappede de som sædvanligt op og befalede Hans Thomsen Due og Boy Hansen at tage Maalet af Øltønden, men det vilde Andres Melchertsen ikke tillade. Tog de Maalet af Tønden, vare de to Skjelme, og kunde han ikke faa Lov til at drikke, saa længe han vilde, truede han med at slaa Tønden itu.

I saadanne og lignende Sager blev der som Regel dannet et Nævn paa fire eller otte Brødre, der dømte Synderne, og for saadanne Nævn forelagdes da

ogsaa Sagerne vedrørende Skydningen. 1692 dømtes Andres Bøtger til en Bøde paa 6 Mark, fordi han var gaaet til Skiven uden Tilladelse, og 1701 fik den ovenfor nævnte Asmus Nielsen en Bøde paa 3 Mark, fordi han var løben frem, ligesom Skivekongen vilde fyre; havde Gud ikke været ham naadig, vilde Skudet have ramt ham. — Brødrene skulde møde hver med sin Bøsse, og i 1702 blev det bestemt, at de skulde bære den ud og ind uden at have Kappe paa.

Skydningen var det Centrale, og det betragtes som en stor Begivenhed, da det tidligt i 1728 besluttedes at bygge et nyt Skydehus. Fire Brødre valgtes til at sætte Sagen i Værk, men Ingen maatte tale om det. Ikke et Ord maatte Brødrene sige derom, ikke hvad det vilde koste, og ikke at Gildet maatte laane Pengene dertil. Oldermændene tog Sagen meget alvorligt, og Tanken falder uvilkaarligt paa, at denne Hemmelighedsfuldhed er et Træk overfor Byens andet Skyttegilde, St. Nikolaigildet, der nu forøvrigt ogsaa kaldes St. Marie- og St. Nikolaigildet. Man vilde overraske det, og gjorde det maaske ogsaa. Allerede den 26. Juni s. A. kunde Udgiften opgjøres, den var 419 Mark 8 Sk., hvoraf 115 Mark 3 Sk. blev betalt. Sikkert er det i ethvert Tilfælde, at Johannesgildet just i samme Aar paa et andet Punkt søgte at vinde op paa Siden af det ældre og større Gilde. Det fremgaar af det kongelige Privilegium, som det fik den 7. December 1728 (se ndfr. Bilag 2).

Af det kan det ses, at Johannes-Brødrene i et allerunderdanigst Andragende have gjort gjældende, at naar de i sin Tid havde udvidet deres Gilde til at

være et Skydegilde, havde de gjort det, for at de i Krigstid hver med sit Gevær kunde være til Nytte. De fortjente derfor de samme Begunstigelser, som Marie- og Nikolaigildet havde, og som bestod i, at det hvert Aar fik 10 Rd. udbetalt af Byens Kasse til en Kongegevinst, et Sølvbæger, samt i, at der indrømmedes Gildets hvert Aar vexlende Skivekonge Frihed for alle borgerlige Afgifter. Herom ansøgte Johannesgildet nu ogsaa for sit Vedkommende. Alt hvad det saaledes søgte om, fik det dog ikke. Fra Kjøbenhavn resolverede Kong Frederik IV, at der ikke kunde bevilges Gildet Noget af Byens Kasse, men at Skivekongen maatte blive fri for Skat og Indkvartering.

Der er ingen Tvivl om, at man jo har jublet over denne Afgjørelse. Thi selv om de 10 Rd. ikke bleve naaede, var Gildet nu et privilegeret Gilde lige som Nikolaigildet, og det er sikkert i Glæde herover, at Gildet anskaffede det endnu bevarede Kongeskjold, der bærer Frederik IV's kronede dobbelte Navneciffer over Flensborgs Vaaben, under hvilket der igjen ses en Skive. Skjoldet skulde ved festlige Lejligheder pryde Skivekongens Bryst. Samtidig har man sikkert efter Alt at dømme taget ivrigt fat paa at ordne Alt militært. 1733 klager Gildets Fændrik over, at to Brødre paa Indmarschen til Byen fra Skydehuset vare gaaede ud af Rækkerne, og det endskjøndt de fungerede som Underofficerer. Og for denne dets militære Iver fik Gildet et nyt Tegn paa kongelig Naade. Den 13. Avgust 1740 gav Kong Kristian VI Brødrene Ret til, naar de fuldt bevæbnede drog ud

og ind gennem Byen, da at maatte bære Skjærf om Livet og Guld- eller Sølvtræsser paa deres Hatte. Nogle Love, som bekræftedes af Magistraten den 31. Maj 1742 (se ndfr. Bilag 3), vise da ogsaa afgjort, at Vægten nu låa paa det militære Tilsnit, men disse Love havde utvivlsomt været Gildets Rettesnor en rum Tid før. Allerede i 1730 henvises der, da en Broder mulkeres for Skjældsord, til „Artikel 23“, og dette stemmer med Lovene, hvis Overskrift ogsaa antyder en saadan Fortilværelse. Den lyder nemlig: „Confirmirte Articuli des privilegirten Schützen-Gelages im Kirchspiel St. Johannis zu Flensburg, wie solche 1729, nach erhaltenem königl. allergnädigstem Privilegio entworfen und Ao. 1742 verbeszert worden“.

Se vi nu lidt nærmere paa disse Love, da er efter deres første Paragraf Gildets Maal at øve Medlemmerne i Vaabenbrug, saaledes at de i Tilfælde af Krig kunde hjælpe til at forsvare Stad og Land. Enhver Broder skal have sin egen Bøsse og Kaarde, og syv Gange om Aaret skulle de skyde til Skive sammen. Hovedskydningen finder Sted Mandagen efter den anden Trinitatis Søndag, og saa falder der desuden tre Skydninger før og tre efter Hovedskydningen, ved hvilken man samles paa Raadhuset for i sluttet Trop at marschere til Skydehuset under dertil udvalgte Over- og Underofficerer, hvem det paalægges at forestaa deres Bestillinger vel. Det er i god Overensstemmelse hermed, at Gildets Skydehus i 1744 udvides med to Fag. Og en særlig Festdag, paa hvilken de udfoldede al deres Glans og Pragt, her-

under ogsaa deres trofaste loyale Sind, synes den 27. Juli 1745 at have været.

Den 7. Juli s. A. var Kronprins Frederiks (den senere Kong Frederik V's) første Barn blevet født, en Søn, der dog ikke naaede at blive to Aar gammel. I Anledning af denne Fødsel udtales i Gildets ovenfor nævnte Bog Landets almindelige Glæde. Det berettes videre i den, at der den 25. Juli blev holdt Takkefest i Flensborgs Kirker ligesom i Landets øvrige Kirker, og hvad Gildet selv angaar, da fejrede det Begivenheden ved en Skydefest den 27. Juli. Tidlig om Morgenen samledes Brødrene i fuld Parade paa Raadhuset og marscherede derfra ud til Skydehuset. Kl. 2 marscherede de med flyvende Faner og klingende Spil tilbage igjen til Raadhuset, hvor saa „die hohen Gesundheit“ bleve drukne under Trommehvirvler, Trompetfanfarer og Løsning af ni Kanoner.

Gildet talte paa denne Tid omtrent 50 Medlemmer, snarere vistnok lidt over end under, og det har nu sikkert i nogen Tid holdt sig saa højt. Efter de nye Love aflagde Medlemmerne en Ed (§§ 22, 31), hvorefter de væsentlig vare bundne for Livstid. I Artiklerne fra 1602 omtales ingen Ed, men efter hvad der er opskrevet i et lille Hefte, der begynder med en Afskrift af Lovene fra 1742, har en lignende Ed dog sikkert været brugt tidligere, maaske endog fra 1649 (se ndfr. Bilag 4). Men ganske betryggende synes Eden dog ikke at have været. 1734 vedtoges det, at Navnene paa de Brødre, der trods Eden forlod Gildet, skulde opføres „forkert“ (verkehret) paa Gildets Navnetavle, Andre til et afskrækkende Exempel. Det var

imidlertid ikke alene Brødrene, der fungerede for Livstid, Oldermændene synes ogsaa at have haft deres Bestilling for Livet. Det siges i Lovene fra 1742 i alt Fald om de To, der den Gang vare Oldermænd, Valentin Witzel og Hans Nielsen. Skafferne derimod vexlede stadtigt. To og to af Brødrene skiftede efter Tur at være Skaffere et Aar ad Gangen.

Det er sjældent mellem Brødrenes Navne at træffe et, som kjendes andetsteds fra. Men for Valentin Witzels Vedkommende kan det oplyses, at Manden, der bar dette Navn, var en velstaaende Tobaksfabrikant, der 1756 testamenterede Flensborgs Vajsenhus ikke mindre end 7,500 Mark. Han nævnes i Peter Rivesell's „Beschreibung der Stadt Flensburg“ (1817, S. 349). Vi faa herved lige som Lidt at vide om, hvilket Samfundslag i Flensburg det var, der søgte til Gildet, og at Valentin Witzel var en ivrig Skydebroder fremgaar formentlig deraf, at han ikke alene i 1735 gav et Sølvskilt til Gildets Velkomst, men i 1744 laante Gildet de 100 Mark, som behøvedes til Skyttehusets Udvidelse.

Foruden ved Skydningerne kom Brødrene efter de nye Love (se § 10) regelmæssigt sammen hvert Aars tredje Pinsedag. De skulde alle være tilstede, naar Oldermændene Kl. 12 klappede op. Der klappedes imidlertid som Regel to Gange op (se § 15). Ved den anden Opklapning skulde enhver Broder være paa sin bestemte Plads, og under aaben Lade forhandlede saa om Gildets Anliggender, ikke at tale om at Gildets Love formentlig bleve oplæste. De skulde oplæses een Gang aarligt (§ 30). En Sag, der sikkert

ofte ved disse Møder er blevet drøftet, er vistnok Gildets økonomiske Stilling. Da Skydehuset byggedes i 1728, kom Gildet i en Gjæld paa 300 Mark, og den forøgedes med 100 Mark ved Husets Udvidelse i 1744. Den samlede Gjæld herpaa var altsaa den ikke ringe Sum 400 Mark, der kan have forskrækket ængstelige Sjæle, og i 1752 blev det da bestemt, at enhver Broder aarlig skulde erlægge 1 Mark til Gjældens Afbetaling. Nu gik Gjælden ned, i 1758 skyldtes dog endnu 240 Mark 8 Sk. paa Vexel, men nærmere kan Gildets økonomiske Tilstand ikke forfølges. Kilderne, der kan øses af, ere kun lidet rige.

Derimod kan det oplyses, at det stadigt fik forskellige Sølvgaver. Af de tyve Skilte, der nu hænge paa Gildets Velkomst, ere tre fra det attende Aarhundrede. Paa Valentin Witzels ovenfor nævnte Skilt staar Aarstallet 1735, og paa to andre Skilte, hvis Givere ere Maleren Hans Joachim Møllendorph og Bogbinderen H. P. Holgersen, staar der henholdsvis 1755 og 1757. Selvfølgelig er der mange Andre, der have givet Skilte, men de ere blot ikke bevarede. Det er derimod et Par Sølvbægere, et, som C. J. C. Timmermann gav i 1757, og et andet, som Chr. Joh. Hanschen gav i 1758. Her skal det da ogsaa omtales, at Hans Nic. Wamann i 1796 skjænkede Gildet en Hammer, af hvis Indskrift det ses, at han ved den paagjældende Skydning marscherede ud af Byen som Fændrik, men marscherede ind igjen som Konge.

Fordi Interessen væsentlig optoges af Skydningen, slap Gildet dog ikke sin oprindelige Opgave, Ligbæringen. 1740 vedtoges Mulkter for dem, der trods

Tilsigelse udeblev fra en Ligbæring, og det ses af Notitsen herom, at man kunde blive tilsagt til at møde i saavel korte som lange Kapper. Lovene fra 1742 beskjæftige sig ogsaa med Ligbæringen; nu omtales den dog ikke i de første Paragrafer, men væsentlig til allersidst i dem, i §§ 27 og 28, og Lovene slutte med § 32.

Ligbæringen fik gaa sin Gang. Men hvad man stadig satte endog megen Pris paa, er det Gildet af Kong Frederik IV givne Privilegium. Ved Tronskifterne blev der stadig søgt om Skattefrihedens Konfirmation, og Konfirmationen blev stadig given, saaledes af Kristian VII den 1. Juni 1767. Saa døde imidlertid denne Konge, og i 1808 indgav Gildet paany sin Ansøgning om Privilegiets Konfirmation. Det skrev i trofast Loyalitet saaledes: „Hensigten med Gildet er hovedsagelig denne, at vi Gildebrødre alle øve os i Skydning, for at vi — efter vor Skyldighed — i Nødsfald kunne forsvare vort Fædreland og vor By. Hvilken dansk Mand skulde iøvrigt ikke altid være rede til at forsvare sit elskede Fædreland og sin over Alt dyrebare Konge, og til denne Hensigt at opfre sit Liv! Hvor nødvendigt er det derfor ikke at øve sig i Brugen af Vaaben, da Hensigten, hvorfor saadant sker, er saa rosværdig og passende for en brav dansk Undersaat! Under denne Forudsætning vove vi at bede om den kongelige Konfirmation etc.“ En saadan Ansøgning, skulde man tro, vilde hurtigt faa et bejaende Svar, men Pastor Wedel oplyser, at Konfirmationen — uvist af hvilken Grund — temme-

lig længe lod vente paa sig. Den kom først den 20. Maj 1817, altsaa først efter ni Aars Forløb¹⁾.

En saadan Ventetid har selvfølgelig ikke været heldig for Gildet. Den har svækket dens Stilling, hvad der sikkert har været saa meget alvorligere, som der var opstaaet andre Skytteforeninger i Flensborg. Da det nygifte Prinsepar, Kronprins Frederik (den senere Kong Frederik V) og den engelske Prinsesse Louise sidst i 1743 drog igjennem Byen, blev det festligt modtaget. De unge Kjøbmænd paraderede i den saakaldte Frederiks-Garde, der da den var til hest og bar rød Uniform, senere blev kaldt „dath rothe Rinkriden“, og samtidig dannedes endda en anden Garde, Christians-Garden, der efter sin Uniform senere blev kaldet den grønne Garde. Den gik dog snart ind, men kun for i 1799 igjen at opstaa under Ledelse af den ivrige Raadmand, Agent Andreas Peter Andresen († 1832). Begge disse Garde-Foreninger dyrkede Skiveskydning, og særlig for den sidstes Vedkommende var Loyaliteten stærkt fremme. Andresen deklamerede saaledes i 1806 :

¹⁾ Dette synes forunderligt. Da jeg Intet har kunnet finde om Sagen i Rigsarkivet eller mellem de i Gildet bevarede Dokumenter, har jeg her helt fulgt Wedel (Gilder og Laug i Flensborg, S. 43), der imidlertid langt fra er uangribelig. Han gaar sammesteds ud fra, at Gildet 1828 faar den Ret til at bære Skjærf m. m., som det allerede havde faaet 1740 af Kristian VI. Det originale Reskript af 13. Avgust 1740 er endnu tilstede i Gildet. 1828 kan der altsaa højst være Tale om en Konfirmation; men heller ikke om en saadan har jeg kunnet finde noget i de mig her i Kjøbenhavn tilgængelige Kilder.

Auf und füllet rings die Becher
 im geweihten Bürgerkreis,
 laut ertönt an jedem Feste
 Christian der König, lebe!
 Dankbar liebt ihn Dania!
 Heil dem König! Heil dem König!
 Dreimal jubelnd ihm Hurrah!

Og der er trykte Sange og Taler, der gaa ganske i samme Spor, fra baade 1809 og 1816. Christiansgarden og Johannesgildet konkurrerede altsaa paa forskjellige Omraader, næppe til Gavn for det sidste, der selv overfor Nikolaigildet blev kaldt „dat klene Schüttengelag“; Nikolaigildet, dets oprindelige Konkurrent. var i Folkemunde „dat grote Schüttengelag“¹⁾. Johannesgildet gik tilbage, og en Begivenhed i 1828 synes at vise, at Tilbagegangen ogsaa strakte sig til dets Yndest paa højere Steder.

I Oktober 1828 kom Prins Kristian Frederik (den senere Kong Kristian VIII) gennem Flensborg. Han blev i den Anledning modtagen med fuld Honnør ved Byens Nørreport. Her mødte bl. A. Johannes-Brødrene

¹⁾ A. Thorsøe: Frederik V's Ungdom, S. 32; J. H. a. Seelen: Memorab. Flensb. 1752, S. 139; P. Rivesell: Beschreibung der Stadt Flensburg, S. 645; G. M. Valentiner: Chronik von Flensb., 1822, S. 45; A. C. C. Holdt: Flensb. früher und jetzt, 1884, S. 367 flg.; A. P. Andresen: Declamation in der Versammlung der Christians-Garde d. 14. Juli 1806; do.: Rede vor der Fronte der Christians-Garde d. 17. Juli 1809; do.: Lied für die Stiftungsfeier der Christians-Garde d. 14. Juli 1816.

under Gevær ligesom senere ved Posthuset, og det sidste Sted søgte de at stille sig op foran Borgerkorpset, hvad sikkert vil sige Christiansgarden. Der har i det Hele ved denne Lejlighed fundet en Rivalisering Sted, der gav Anledning til forskjellig Uorden, som næppe har været Prinsen behagelig, og som Johannesgildet fik Skylden for. Magistraten dømte det til en Bøde af 24 Rd., bl. A. fordi det uden dens Tilladelse var mødt frem under Gevær. Overfor denne efter Gildets Mening helt ubillige Dom, androg det med Oldermænden Urmager Steen i Spidsen hos Kongen om Bødens Eftergivelse. Men nu viser det sig, at skjøndt Statholderskabet paa Gøttorp mente, at det kunde være nok med en Tilrettevisning, og at Bøden i alt Fald kunde nedsættes, og skjøndt det slesvigsk-holstensk-lauenborgske Kancelli, gjennem hvilket Sagen gik, ganske henstillede Sagen, gik Kong Frederik VI's Resolution af 25. September 1829 dog ud paa, at Ansøgningen skulde afslaas. Gildet, der efter Magistratens Udsagn kun bestod „von wenigen, grössten theils ganz unvermögenden Bürgern“, maatte altsaa udrede den efter Forholdene store Bøde. Den kongelige Naade var det ikke bevaagen, og synes heller ikke at have været det under Kristian VIII.

Ved sin „Anfører“ Nicolai Petersen og sine to Oldermænd Hjulmager Johan Kruse og Kobbersmed F. Beyer ansøgte Gildet i 1843 Kongen om, at han allernaadigst vilde skjænke det en Fane. Det havde i sin Tid faaet en Fane foræret af Kong Kristian V, men den var nu saa medtagen, at den saa godt som ikke kunde bruges længer. I den Anledning nedlagde

det ovenfor nævnte Kancelli en længere Forestilling, af hvilken det fremgaar, at der trods Undersøgelser i Arkiverne Intet kunde oplyses om den tidligere Kongegave, og at Gildet, der talte 41 Medlemmer og oprindelig havde haft Vaabenøvelse som Formaal, nu kun var helt selskabeligt. Desuagtet udtalte Kanceliet sig dog ikke imod den ønskede Gave. Det henstillede Sagen med den tilføjede, sikkert velvillige Oplysning, at Kongen i 1840 havde skjænket Pløns Skyttegilde en ny Fane. Men den kongelige Resolution af 29. December 1843 blev — et Afslag. Den lyder: „Wir wollen Allerhöchst, dasz den Supplicanten zu erkennen gegeben werde, dasz wir zur Zeit keine Veranlassung gefunden haben die Bitte der St. Johannis Schützengilde in Flensburg um eine neue Gildefahne zu bewilligen“. Det gjør et saa meget stærkere Indtryk, som Kongen den 28. Juli s. A. havde været Gjæst i det konkurrerende St. Nikolaigilde, skudt til Skive i det og skjænket det et Sølvbæger¹⁾.

Med Hensyn til Johannes-Gildets tidligere Fane er Kristian V sikkert kun en Fejlskrift for Frederik V. Gildet ejer endnu en grøn, meget slidt Silkefane, hvori man ser det danske Vaaben og Aarstallet 1759. Det er vistnok den, der sigtes til, og trods sin Slidthed er den formentlig just nu bleven brugt stærkt, thi nu var den Mand i Spidsen, der ikke alene skulde stanse Gildets Nedgang, men skulde bringe det i en Blomstring som sikkert ingensinde før. Det var Hjulmageren, den senere Værkmester Johan Kruse.

¹⁾ Callsen: Die St. Nikolai-Schützengilde, S. 17.

1837 var der kun syv Medlemmer i Gildet. Det betød altsaa Intet. Og heri spekulerede den ovenfor nævnte Christiansgarde. Der aabnedes Forhandlinger om, at dens Medlemmer skulde optages i Gildet, saaledes at den kunde komme til at nyde godt af Gildets Privilegier, selv havde den ingen. Denne tilsyneladende saa simple Sag havde imidlertid større Rækkevide, end man strax skulde tro. Landfoged Uwe Lornsen havde rejst det slesvig-holstenske Spørgsmaal, den gamle naive Loyalitet havde lidt Skaar, Tysk og Dansk begyndte at komme i Modsætning til hinanden, uden Hensyn til hvilket Sprog de Paagjældende talte, og Christiansgardens Forhandlinger vare et Forsøg paa at faa Gildets Privilegier fra loyale Hænder over paa „gesinnungstüchtige“ Hænder. Men det opdagedes itide, og saa sagde Gildets Oldermænd Thomas Juhl Nej til dem og blev ivrig for at skaffe Gildet nye Medlemmer, særlig fra Byens Smedelav. En af dem, der herved blev Broder i Gildet, var den ovenfor nævnte Kruse, der som født i den slesvigske By Ekernførde følte sig som kongelig dansk Undermaat og til Trods for, at han aldrig havde lært at tale Dansk, var urokkelig i sin Loyalitet overfor sin danske Konge og sit danske Fædreland. Ikke længe efter at denne dygtige Mand var bleven Medlem af Gildet, blev han Oldermænd for det. Det var vistnok i 1840, at han og hans gode Ven Kobbersmed Joh. Fr. Beyer som Oldermænd kom i Spidsen, og dermed begynder en helt ny Æra i Gildets Historie¹⁾.

¹⁾ Naar der her maa siges „vistnok i 1840“, er det fordi der, mig bekjendt, ingen Meddelelser findes i Gildet fra

Som Bevis for, hvor ivrigt Kruse arbejdede, skal her henvises til et lille trykt Hefte: „Historisch-poetische Rede mit Liedern bei Einweihung der neuen Schieszbahn der früheren König Knuds, jetzt St. Johannis Schützengilde zu Flensburg; gehalten von J. Kruse, Aeltermann dieser Gilde, am 5ten Juli 1841“ (16 S., 8°), af hvilket der kan læres forskjellige Ting. For det Første, at Kruse i sin korte Formandstid havde skaffet Gildet en ny Skydebane, og dernæst at han søgte at sætte dets Navn i Forbindelse med det gamle St. Knudsgilde, en Bestræbelse, der snart førte til, at Gildet virkelig blev kaldt St. Knudsgilde.

Som ovenfor nævnt synes det gamle St. Knudsgilde at være ophørt i Reformationstiden. Men et flensborgsk St. Knudsgilde forsvinder derfor dog ikke helt. Vistnok i 1578 oprettedes et saadant paany som et Fugleskydningsgilde, der snurrtig nok i 1622 væg-rer sig ved at optage Kobbersmede som Medlemmer. Dette Gilde var dog ikke af lang Varighed. Ogsaa det ophører. Men lidt efter 1650 dukker igjen et St. Knudsgilde op, denne Gang med Tilnavnet Pappegøje-gilde. Heller ikke det er der dog stor Livskraft i. Det forsvinder midt i det attende Aarhundrede ¹⁾. Hvad

denne Tid. Den 11. April 1842 begynder en „Protokoll zu den Beschlüssen der Committée der St. Johannis Schützen-Gilde in Flensburg“, der giver nogle sparsomme Oplysninger, til den sluttes den 20. Maj 1878. Af stor Betydning er derimod her Kapitlet „Værkmester Kruse“ i Pastor G. Fr. A. Graae's Bog „Mellem Krigene“ (1887, S. 16—55).

¹⁾ J. H. a. Seelen: Memorabilia Flensburgensia, 1752, S. 112, 301; Georg Clæden: Monumenta Flensburgensia, I, 1768, S. 26; F. Wedel: Gilder og Laug i Flensb., 1873, S. 28—36.

der her imidlertid er af Interesse, er den stadige Venden tilbage til det gamle danske Gilde. Det maa i den almindelige Forestilling have staaet med stor Glans, den folkelige Erindring maa have bevaret det som noget særdeles Betydeligt, og det er derfor godt forstaaeligt, at Kruse gjerne vil optage det ledige Navn. Men at han har faaet Tanken herom, maa betragtes som et næsten genialt Træk fra hans Side. Ti nogen virkelig Forbindelse mellem det gamle St. Knudsgilde og St. Johannesgildet synes ikke paaviseelig. Det betyder i saa Henseende selvfølgelig Intet, naar det i Kruse's ovenfor nævnte poetiske Tale hedder: „Die Bahn, wo heut' wir weilen, war Knuds Werk“. Hvad der derimod er af Betydning, er, at denne Tale med Begejstring nævner flere af Danmarks Sagnkonger, priser Viggo's Troskab mod Kong Rolf og giver en Oversættelse af Bjarkemaalet, hvorefter det lille Hefte tilsidst endnu bringer bl. A. baade en Skyttesang og en Folkesang. I den sidste forekomme Linier som disse: „Dännemark! Vaterland! heiliger Laut — Herzen vertraut“, „Danebrog zierts rings Gestade und Meer, Elbe und Belt rühmen deinen Verkehr“¹⁾).

Selvfølgelig har Kruse ikke selv forfattet den poetiske Tale eller Sangene. Dertil var hans Uddannelse ikke tilstrækkelig, og det fremgaar yderligere til Overflod af Gildets Protokol, naar der i Maj 1842 til-

¹⁾ Det er ingen Oversættelse af Frk. J. M. Jessens kronede Nationalsang („Dannemark! Dannemark! — Hellige Lyd!“)

føres den, at hvis Kruse ved Hovedskydningen igjen vil holde en Tale, maa der ikke gives Mere end 9 Mk. cour. for Udarbejdelsen, og den skal holdes i Raadhussalen, før Gildet marscherer ud. Men har Kruse ikke selv forfattet den poetiske Tale m. m., forstod han desbedre at bruge den, at lade den gjøre Nytte, og det har sikkert været ham en kjedelig Ting, at Kristian VIII i 1843 afslog Gildets Ansøgning om at faa en ny Fane af Kongens Haand. Der var nemlig Opposition imod ham i Gildet. Da han i 1844 klagede over en Broder, blev denne vel idømt en Bøde, men de to Oldermænd bleve samtidigt dømte, og i 1845 fordrede „et Parti“, at Kruse skulde afsættes som Oldermænd. Det blev han dog ikke. I Protokollen staar, at Klagen ikke kunde komme i Betragtning, saa længe Klagerne ikke for det paagjældende Udvalg vilde fremsætte deres Klagepunkter. Muligvis er det Brydninger mellem Dansk og Tysk, der ligge bagved, men hvad det end har været, blev Kruse den Sejrende. I Maj 1846 forærede Gildet ham en Æres-sabel med Tak for hans Virksomhed, og samme Aar havde han den store Glæde at kunne præsentere Gildet for Kong Kristian VIII.

Gildet, der en Tid spotvis var bleven kaldet „Knippelkoret“, havde al Grund til at være Kruse taknemlig. Det var ham, der allerede i 1840 havde tiltusket det en Grund bagved Mølledammen paa Bakkeskraaningen sydøst for Byen ved det saakaldte hellige Vand (nu ligger den i Waitzgaden), og det er ham, der i 1843 sammen med elleve andre Brødre forelægger Tegningen til et Skydehus paa denne Grund,

saaledes at de tilsige at være Garanter for dets Opførelse. Og op kom det. Det blev indviet 1844 og fik Navnet St. Knudsborg. Gildet kaldtes nu „St. Knudsgilde zu St. Johannis“, og det anskaffede et Segl, hvori Omskriften „Siegel der St. Knuds Gilde“ staar omkring Kristian VIII's kronede Navneciffer og Flensborgs Vaaben. Nu betød Gildet igjen Noget, og saa meget hellere vilde man da nu paany søge at erobre det for det opkommende tyske Parti. Man tilbød de to Oldermænd, Kruse og Beyer, klingende Mønt, men Underhandlerne bleve haanligt afviste. Kruses danske Følelse blev mere og mere bevidst, men derfor blev han ogsaa af de tyske Magthavere lagt særlig for Had i 1848. Han blev arresteret og ført som Fange til Rendsborg, men da det lykkedes ham at flygte fra sit Fængsel der, maatte han ty til Kjøbenhavn og førte nu i Krigsaarene en meget urolig Tilværelse. St. Knudsborg var omdannet til Lazaret.

Men ogsaa Krigsaarene fik Ende, og saa kom en for Kruse og hans kjære St. Knudsgilde lykkelig Tid. Hans borgerlige Erhverv var ødelagt, men i November 1850 fik han Pladsen som Værkmester ved Flensborgs Arbejds- og Straffeanstalt. Nu kunde han leve igjen, og da han, af Hensyn til at han nu ikke længer var den selvstændige Borger som før, i 1852 troede at maatte træde tilbage som Oldemand, blev han valgt til Gildets Æresoldemand, saaledes at han stadig vedblev at være i Spidsen for det. J. F. Beyer fik Pladsen som første Oldemand, Niels Schmidt blev anden Oldemand, og Gildets Stemning var og blev fortræffelig. Paa et Sølvbæger, som den gamle Thomas Juhl i 1852 for-

ærede det, staar at læse: „Muskatenbier und Rebensaft giebt heitern Muth und Körperkraft“.

Havde der været en Tid, da Gildet ikke var vel set paa højere Steder, var den længst forbi. I Maj 1853 konfirmerede Frederik VII dets Privilegier¹⁾, og faa Dage efter var Kongen personlig tilstede i Gildet, blev Medlem af det og underskrev dets Statuter. Det er selvfølgelig, at Kongens Fødselsdag, den 6te Oktober, herefter blev en Festdag for Gildet, navnlig naar han selv var tilstede, og det var han i 1857, da han forærede Gildet et stort Sølvkrus med sit dobbelte Navnetræk og Datoen „VI. October MDCCCLVII“. Yderligere staar der paa det: „Es gab der König als Ehrenmitglied diesen Krug der Sancti Knuts Gilde zu Sct. Johannis in Flensburg“. Endelig fik Gildet i Juli 1859 den nye kongelige Fane, som det havde ønsket i 1828. Ved Festen paa Raadhuset, hvor Flensborgs Overpræsident overrakte den, takkede Kruse i Gildets Navn, men det blev sidste Gang, han stod som dets Talsmand. Faa Dage efter traadte han et rustent Søm op i sin Fod, og den 21. Avgust døde han efter et kort Sygeleje. Det var et rigt og dygtigt Liv, der herved afsluttedes.

Gildets Virksomhed fortsattes dog uforandret. Den 30. Septbr. s. A. var Frederik VII tilstede i det, deltog i dets

¹⁾ I det slesvigske Ministeriums Forestilling af 22. Maj 1853 kaldes Gildet St. Johannesgildet. Den omhandler ogsaa Privilegierne for St. Nikolaigildet samt for lignende Skyttegilder i Frederiksstad, Slesvig, Sønderborg og Aabenraa; den kongelige Resolution af 23. Maj stadfæster dem alle undtagen Slesvigs.

Skydning og blev Skivekonge ved eget Skud. De to Oldermænd, Beyer og Schmidt, gik i det Hele ganske i det af Kruse indslaaede Spor, hvad der kan ses, da en Generalforsamling den 23. Marts 1861 gav Gildet nye Love. De foreligge trykte ikke alene paa Tysk, men for første Gang ogsaa paa Dansk, og i den danske Text lyder den første Paragraf saaledes: „St. Knudsgildets Formaal er: ved Skydeøvelser og med disse forbundne selskabelige Sammenkomster at styrke og forøge de imellem Hans Majestæt Kongens tro og loyale Undersaatter bestaaende Venskabs- og gjensidige Tillidsforhold og derigjennem Kjærlighed til Konge og Fædreland.“ Den Kurs, Gildet styrede, er herefter tydelig og klar, og der er i de nye Love forøvrigt kun at lægge Mærke til, at det Udvalg, vi tidligere have truffet som medbestemmende, nu nævnes som fast Bestanddel af Gildets Direktion; den bestaar af de to Oldermænd og de to Skaffere samt sex Udvalgsmedlemmer, mellem hvilke En skal være Sekretær og en Anden Regnskabsfører og Kasserer. Medlemskontingentet var 64 Skilling maanedlig foruden 2 Rd. i Indtrædelsespenge. Den, der vilde træde ud af Gildet, skulde foruden det løbende Aars Kontingent erlægge 8 Rd. i Udtrædelsespenge. I et samtidig vedtaget Reglement for Skydningerne, af hvilke der som Regel fandt syv Sted (en Hovedskydning, tre Forskydninger og tre Efterskydninger), hedder det bl. A.: „Den uniformerede Afdeling af Gildet anføres af følgende Officerer: 1 Capitain, 1 Premierlieutenant, 2 Lieutenanter, 1 Fanebærer og 1 Underofficer.“ Og endelig hedder det ogsaa, at enhver ordinær Gilde-

broder var „pligtig at indfinde sig paa bestemt Tid og Sted, naar han tilsiges til Parade, Udmarsch, Lig eller deslige“. Det gamle militære Tilsnit opretholdtes, ja endogsaa en beskeden Forpligtelse til at følge Lig. Gildet holdt paa alle Maader sine gamle Traditioner vedlige og stod i fuldt Flor med mange og formaaende Mænd som Medlemmer. Men da døde Frederik VII, og dermed skifter Billedet fuldstændig.

I den ovenfor nævnte Komiteprotokol findes der efter lang Tids fuldstændige Tavshed først en Tilføjelse fra 1869, Navnene paa de da valgte Komite-medlemmer blive indførte. Og det fremgaar tydeligt, at Meget er blevet forandret. I 1872 erklære Myn-dighederne Privilegiet for Skyttekongens Skattefrihed for bortfaldet; og i 1874 befales det, at en sort-hvid eller sort-hvid-rød Fane skal vises ved Gildets Skydninger. Men er saaledes end Meget forandret, er ikke Alt forandret. Da Beyer, der blev Oldermann sammen med Kruse, døde i 1873, blev Gustav Johannsen hans Efterfølger, og i en ny Protokol, som han indrettede, har han i en historisk Indledning skrevet: „Siden 1864 har Gildet hyppigt lidt under Besværligheder fra forskjellige Sider, men Brødrenes trofaste Sammenhold overvandt lidt efter lidt Vanskelighederne“.

Af denne Protokol ses det, at Gildet i 1880 under livlig Deltagelse fejrede en 300 Aars Fest for dets „Neubelebung im 1580“. Der er herved tænkt paa det Fugleskydningsgilde, der omtrent i det nævnte Aar dannedes under det gamle St. Knudsgildes Navn, men med hvilket det nuværende St. Knudsgilde dog Intet har at skaffe (s. ovfr. S. 82). I Protokollen fin-

des ogsaa Gildets nye Love af 4. August 1892, underskrevne af 24 Medlemmer. Deres første Paragraf lyder saaledes: „Zweck der St. Knudsgilde ist: Bewohner der Stadt Flensburg, die sich für Schützenwesen interessiren, durch Uebungen im Schieszen, Zusammenkünfte und Festlichkeiten näher mit einander zu verbinden um unter sich guten Bürgersinn zu fördern“. Men forøvrigt er Alt væsentlig som tidligere. Indtrædelsespengene ere i dem fastsat til 6 Mark, det aarlige Kontingent til 8 Mark foruden særlig Betaling ved de forskjellige Skydninger. Ved Siden af de to Oldermænd og de to Skaffere vælges en Kasserer, en Sekretær, en Inspektør (Lokalaufscher), en Kaptajn, en Løjtnant, en Fændrik og en Sergeant, men saa desuden en Otte-Mands-Komitee, der er den højeste dømmende Myndighed. Medlemmerne have stadig en Pligt til at følge afdøde Brødre til Jorden, og det ærværdige Kongeskjold skal stadig bæres af Skivekongen, hvis Plads ved de officielle Sammenkomster er mellem de to Oldermænd.

De gamle Traditioner holdes stadig i Ære. Jeg slutter derfor med et Ønske om, at det vil være et stadig voxende Antal Medlemmer¹⁾, der ved Gildets Sammenkomster blotte Hovedet, naar Oldermænden første Gang klapper op med de bekjendte tre Slag, og som ved de anden Gang lydende tre Slag tage Plads ved Gildets Bord, til hvilket der er knyttet saa mange betydningsfulde Erindringer om glade og festlige Timer.

¹⁾ 1902 talte Gildet 77 Medlemmer, hvoraf dog kun et mindre Antal var aktive Medlemmer.

Salen, i hvilket det staar, er smykket med en Buste af Frederik VII og med Billeder af hans Forgængere paa den danske Trone. Trofasthed har hjemme her.

Ved Gustav Johannsens Side stod Vognmand Lorenz Vind som anden Oldermænd, nu er han og Gjæstgiver Chr. Rahlfs Gildets Oldermænd. Som valgte paa Livstid repræsentere de det Blivende. Derimod vexle Kongerne selvfølgelig, og Fortegnelsen over dem er fra 1856 følgende:

1856. F. J. Ohlenburg.	1881. A. C. Jørgensen.
1857. J. F. Rahlfs (1 G.).	1882. C. C. Wind.
1859. Kong Frederik VII.	1883. Thomas Jensen (1 G.).
1860. G. C. Paulsen (1 G.).	1884. Th. Petersen.
1861. C. Jørgensen (1 G.).	1885. Boy P. Thomsen (1 G.).
1862. C. Jørgensen (2 G.).	1886. Heinr. Hoeck.
1863. C. A. F. Ponton.	1887. Boy P. Thomsen (2 G.).
1865. M. Andresen.	1888. Thomas Jensen (2 G.).
1867. Th. F. Neiss.	1889. Chr. Schmidt.
1868. H. C. Hansen.	1890. Boy P. Thomsen (3 G.).
1869. G. C. Paulsen (2 G.).	1891. L. G. Robbe.
1870. H. Jensen.	1892. Lorenz Wind.
1871. G. C. Paulsen (3 G.).	1893. Peter Cramer (1 G.).
1872. Gustav Johannsen (1G.).	1894. Chr. Rahlfs (1 G.).
1873. L. P. Hansen.	1895. Andr. Chr. Hansen.
1874. Gustav Johannsen (2G.).	1896. Peter Cramer (2 G.).
1875. C. Jørgensen (3 G.).	1897. Thomas Jensen (3 G.).
1876. G. C. Paulsen. (4 G.).	1898. Thomas Jensen (4 G.).
1877. J. F. Rahlfs (2 G.)	1899. Chr. Rahlfs (2 G.).
1878. H. Sørensen.	1900. Chr. Rahlfs (3 G.).
1879. C. Jørgensen (4 G.).	1901. H. Beyer.
1880. Jes Thaysen.	1902. Chr. Rahlfs (4 G.).

Bilag.

1. 1602, 21. Juni. Love for St. Johannesgildet i Flensborg, stadfæstede af Byens Borgemestere og Raad. Trykte efter det originale Pergamentbrev, som ejes af Flensborgs St. Knudsgilde. Under Brevet hænger Byen Flensborgs Segl i Vox.

Wir bürgermeistere vnd ratmanne der stadt Flensburgh vrkunden hirmidt offentlig, das vns die gemeine burgerschafft in dem carspell Johannis hieselbst diemuetig zu erkennen geben, was gestaldt sie zu des allmechtigen gottes ehren auch zu erhaltungh vnnnd verplantzungh der liebe des nehesten eine neuwe bruderschafft anzufangen vnnnd hinführo christlich vnnnd erbarlich zu halten vnnnd jârlichen midt einer frôlichen zusammenkunfft vnnnd ergetzungh am dage Joannis baptistæ zu bestetigen wollmeinlich endtsloszen auch daruff folgende articull verfaszen vnnnd vns vbergeben laszen vnnnd daneben instendigs vnnnd denstlichs vleises vnns angelangedt vnnnd gebetten, wir geruheten dieselbe ihnen gunstigh zu bewilligen, zu confirmiren vnnnd zu bestettigen. Welche articulen in forma also lauten:

1. Erstlich schôlen thwee olderlude vnnnd thwee schaffers, so tho dem ampte duchtigh sindt, alle jahr van achte der oldesten brôderen gekaren werden; so auerst jemandt ordentlich gekaren sick weyeren worde, schall thom (?) gelage ein tonne beers vorbraken hebben.
2. Idt isz ouerst sodane broderschop nicht vth lichtferdicheidt sondern vth wolbedachten mode tho gades ehren vnnnd leue des negesten gestiftedt, dewile in diszem carspell in begreffnusze der doden beide in dragende vnnnd folgende groth mangel gespöredt, datt hirinne ein christliche ordeninge mögte gehalten werden.

3. So derwegen jemand vth der brü[der]schop in gesunder edder böser lufft steruen werde, scholen de negeste brüder in der ordnung, darna also datt lieck grodt edder klein is, willig vnnd vnuerstüemlich dragen bi bröke eine richsdaler; de ander brüder vnnd süstere schölen ordentlick folgen doch ein person vth dem huse bi bröke acht schillingh, idt si den, he hebbe wichtige vnnd bewiszliche orsaken, de em bi den olderluden vnnd brüderschup können entschuldigen, vnnd wadt von brüdereren vnnd süstere hie geredet werdt, schall ock von kintere des geliken (?) von knechten vnnd mageden der brüdereren vorstanden werden.
4. Idt beleuen ock de samende brüder na gelegenheit ein erlicke deke vnnd wadt sonsten thor christlichen begreiffnusze nödigh midt dem forderlickesten tho tuegen, de den brodereren vnnd sustere diszes gelages fry vnnd den anderen vor billige hure, de vncostinge tho bethalen willigh gefolgedt schöelen werden.
5. Darmidt auerst sodane broderschop vnnd gelach desto meher bestandt vnnd ansehent hebbe, schall datt sulue alle jahr vp s: Johannisz dagh gehalten werden, darup alle brüdere vnnd sustere in früden erschinen; dar idt den olderluden vnnd schafferen gefelligh; vnnd so jemandt moetwilligh vthbliuen werdt, schall verbraken hebben ein haluen daler; wohr auerst siner erlicker neringe haluen verreisedt is, schall thom gelage sin andeell brüderlick vnnd susterlick leggen, vnnd woll schwack vnnd kranck is, de is genochsamb endtschuldigett, doch schall he sin beergelt geuen.
6. Woll nu hernamals vor ein broder vnnd suster des gelages angenomen will werden, schall thom intrede geuen ein haluen daler de broder, vnnd de suster ein ortsdaler.
7. Wen nu datt gelach gehalten werdt, schall ein jeder broder vnnd suster mitt der stede sick genögen laten, dar he van den schafferen gesettedt

- is; woll darjegen handeltt, verbrickt veer schillingh.
8. Idt schall ock ein jeder im gelage christlich, fredesamb vnnnd beschedentlich sick vorholden, nen were edder wapen, meste, pöeke edder schwerde dragen, ock vnnütte lichtferdigh schwerendt vnnnd flökendt vormiden bi bröke veer schillingh.
 9. Woll sinen negesten moetwilligh vnnnd mitt vnbescheidenheidt lasterdt vnnnd schendett, schleitt edder thom slaende vthbutt, vorbrickt einen daler, ahne wadt bloedtwunden sin, daruan gehördt de bröke der konnigl. maytt vnnnd der stadt.
 10. Woll ein glasz thobricht, schall idt bethalen; geschet idt auerst motwilligh, schall dartho vorbreken acht schillingh; woll ock motwilligh beer spillet, vorbricht acht schillingh.
 11. Dar schall ock nemandt up diszem gelage koepslagen, köpen edder vorköpen, dabelen edder spelen edder vnardige saken vorhandelen by bröke ein ortsdaler.
 12. Woll sick vnbescheidenlick druncken drinckedtt, also datt he idt im huse edder haue vnhöfflich weddergiff, vorbricht acht schillingh.
 13. Woll einen gast midt vorlöue der schaffer und olderluede biddett, schall vor dem suluen beer vnnnd bröke, soferne he bröckfellig befunden, bethalen.
 14. Dar schall ock nemandt lenger sitten, beer begehren edder sick vngebörligh vorholden, wen de schaffer sampt den olderlueden vpgekloppet vnnnd affgedanckett hebben; handelt hirjegen jemandt, so vorbrickt he ein ortsdaler.
 15. Woll sick im gelage vngebörligh vorholdt, also datt sine nabers auer ehm tho klagende hebben,¹⁾ he citeret vnnnd gefordert motwilligh vnnnd vnghehorsam vthbliff vnnnd nicht erschinedt, schall dem gelage vorbraken hebben einen haluen daler.

¹⁾ Her gjør en Fugtighedsplet et Ord ulæseligt.

16. Wen de olderlüde sambtt den schaffern vpkloppen vndt de erlicke lagesbröder vnnnd suster im huse, im haue edder vp der straten thom erlichen dantze ingemein edder in sonderheitt eschen vnnnd forderen, vnnnd motwilligh besitten bliuen edder sonsten sich offsonderen, darse neen erlike endtschuldunge truricheitt haluen vorwenden können, vorbreken dem lage ein jeder veer schillingh.
17. Wen de ollderlude vnnnd schaffers im gelage edder sonsten in vorsamlinge des gelages vollmechtigen vpkloppen vnnnd gehorsamb forderen vnnnd ehnen motwilligh wedder sproken wert vnnnd nehen gehör hebben, schall dem gelage verbraken hebben achte schillingh.
18. Idt is ock der gantzen bröderschup eine hellige bewilligunghe, so jemandt im gelage ingetreden vnnnd sick namals vom gelage vnnnd der bröderschafft worde affsonderen, schall van des gelages gerechticheitt affgesundert vnnnd nachmals im gelage nicht ingenomen werden.
19. Datt gelach schall man einen dach gehalten werden vnnnd den anderen dagh de pastoren vnnnd achte des gelages bröder de rekenung holden.

Wan nuhn wir dieses der vorgedachten bürgerschaft im karspell Johannis intent vnnnd furnemen zu dem ob angereigten ende dirigiret vnnnd gerichtet befunden vnnnd das die ehre gottes auch die liebe des nehesten vnnnd burgerliche vnnndt nachbarliche freundschaft vnnnd brüderschaft befurdert vnnnd erhalten werdt vns nicht können miszfallen laszen, als hebben wir ihnen diese ihre forderungh nicht versagen vnnnd verweigeren muegen, demnach wir auch vor vns vnnnd vnsere nachkommen ihnen die vorbe-schriebene verordnungh ihrer bruderschaft vnnnd erlichen gelages in allen sinen puncten vnnnd articulen hirmitt vnnnd in craft dieses brieues bewilligen, confirmiren vnnnd bestettigen, doch mitt dem vorbehaltt dieselbe nach gelegenheitt der zeitt und erheischen-

der notturfft auch vnserm gefallen in einem oder mehreren articulen zu uerenderen, zu mehren vnnd zu minderen oder auch gantzlich zu cassiren vnnd vffzuheben wollen auch darbey allen deszelben gelages bruederen vnnd mittgenoszen tragenden ampts wegen vff[er]lecht vnnd erinnert haben dieser verordnungh bei vermeidungh angedeuteter pöen in allen sinen puncten vnnd articulen (so lange darinne keine verenderungh geschehen vnnd fürgenommen worden) gemäsz sich zu bezeigen vnnd deroselben gehorsamblich nach zusetzen vnnd zugeleben vnnd diese ihre zusammenkunfft vnnd ergetzungh zu keiner vnart vnd leichtfertigkeit zu miszbrauchen. Vrkuntlich mitt vnserem rahtssecret befestigett, signatum Flensburgh am 21. monatstage Junij anno etc. ein tausendtt sechs hundert vnnd zwehe.

2. 1728, 7. Dcbr. Frederik IV's Privilegium for St. Johannes Skyttegilde i Flensborg. Trykt efter Protokolrækken „Patenten“ i Rigsarkivet, 1728, Fol. 355—357.

Wir Fr. 4te thun kundt hiemit, dasz Uns Unsere Unterthanen, Bürgere und Einwohnere Unserer Stadt Flensburg die Alter Leute des St. Johannis Schützen Gelages supplicando allerunterthanigst vortragen laszen, was gestalt in anno 1602 bereits einige Bürgere aus der St. Johannis Gemeine ein Gelag unter sich auffgerichtet, welches auch von Burgermeistern und Rath der Zeit bewilliget und bestetiget worden. Es hatten aber die Gelags Brüdere nach Verlauff einiger Zeit den im Jahre zu ihrer zusammenkunfft determinirten Tag gleich dem in der St. Marien- und Nicolai Gemeinen befindlichen Gelage zum schieszen employiret, damit sie, wann dieselben einfall der noth zu Unseren allerunterthänig-

sten Diensten benöthiget seyn solten, nicht sowohl mit Gewehr versehen als auch mit selbigen umzugehen Wissenschaft besitzen, dann auch zu mehrerer Anfrischung dem Scheiben König einer Silbernen Becher zu Theil geworden wäre das gesambte Gelach 10 rt. bezahlete. Es wäre aber das Marien- und Nicolai Gelach vor den Supplicanten weit glücklicher, indem es nicht nur solche 10 rth. zu den besten Gewin aus der Stadt Casse bekamhe, sondern es wäre auch der Scheiben König das gantze Jahr von Schatzung und anderer bürgerlichen oneribus befreyet, Mit allergerhamsamster Bitte, Wir geruheten Sie die Alter Leute und gesambte Schützen Brüder des St. Johannis Kirchspiels Gelages mit einer gleichen beneficio, womit obbesagtes der St. Marien und Nicolai Schützen Gelag bereits versehen wäre, zu begnadigen und ihme deszfalls Unser Specialer privilegium Allergnädigst zu ertheilen. Wann Wir dann darauf auf denn darüber Allergnädigst geforderten und von Unserm Cammer-Herrn Christian Detleff von Holstein, Grafen von Holstenburg, als Amtmann zu Flenszburg wie auch Burgermeisteren und Rath Unserer Stadt Flensburg allergehamsahmst abgestatteten Bericht sambt bey gefügtem Bedenken obigem der St. Johannis Schützen Brüder und Gilde allerunterthänigsten Gesuch insoweit und auff nachfolgende Weisze in königl. Gnaden statt gegeben, so concediren und bewilligen Wir hiemit Allergnädigst, dasz derjenige, welcher aus dem St. Johannis Schützen Gelag des Kirchspiels an dem verordneten jährlichen Schiesz-Tage den besten Gewinn davon träget und ein so genandter Scheiben König wirdt, dem Scheiben Könige in der St. Marien- und Nicolai Schützen Gielde gleich das gantze Jahr darauff hindurch die Freyheit und exemption von den Schatzung und der Einquartirung haben und geneszen möge und solle. Sonsten aber des St. Johannis Kirchspiels Gelage der Schützen, weiln solches mit der St. Marien und Nicolai Schützen Gelag nicht combiniret werden können,

nicht befuegt seyn solle aus der Flensburgischen Stadt Cassa das geringste zu präntendiren. Wornach Unser p. t. Amtmann wie auch Burgermeistere und Rath zu Flensburg und sonst männiglich sich allerunterthänigst zu richten. Uhrkundl. etc. Copenh. den 7. December 1728.

3. 1742, 31 Maj. Love for St. Johannes Skyttegilde i Flensburg, stadfæstede af Byens Borgemestere og Raad. Trykte efter det originale Exemplar, en i Papbind indbunden Bog i Kvart; paa den Side, hvor Lovene slutte, har der tilvenstre for Sekretærens Underskrift været trykt et Segl i Vox, som nu er helt borte.

(Stempelmærke)

Zwölff Schilling.

1742.

Confirmirte Articuli des privilegirten Schützen-Gelages im Kirchspiel St. Johannis zu Flensburg, wie solche Ao. 1729, nach erhaltenem Königl. allergnädigstem Privilegio, entworfen und Ao. 1742 verbeszert worden.

Wir Bürgermeistere und Rath der Stadt Flensburg fügen hiermit für uns und unsere Nachkommen auch sonst männiglich zu wiszen, dasz bey uns erschienen die Älterleute des von Ihre Königl. Maytt. zu Dännemark, Norwegen p. p. unserm allergnädigstem Erb-König und Herrn privilegirten Schützen-Gelages zu St. Johannis hieselbst für sich und ihre säntliche Mitinteressenten mit geziemender Vorstellung und Bitte, wasgestalt sie zu desto mehrerer Aufnahme ihres säntlichen Schützen-Gelages von ihren zuhaltenden Zusammenkünften und dahin ge-

höriger Zucht und Ordnung, ihrem Gewehr und Aufzügen, Scheiben-Schieszen, Älterleuten, Schaffern, der Interessenten Eigenschaften und endlich von Bestätigung ihrer Leichen auch anderen bey diesen allen vorkommende Begebenheiten einen gewissen Willkührs-brief in 32 Articulen bestehend verfertigt, welche sie uns zu unserer obrigkeitlichen Confirmation dienstgehorsamst offeriret haben wolten, wie sie folgender massen lauten:

Wann Ihre Königl. Maytt. allergnädigst gefallen unser St. Johannis Schützen-Gelach mit einer allerhöchsten Begnädigung zu versehen, folglich die höchste Nothwendigkeit erfordert, dasz zu Beybehaltung guter Ordnung auch Vorbeugung allerhand einzuschleichenden Miszbräuche gewisse Articuli und Verbindungen abgeredet und festiglich zu halten geschlossen worden, So haben sämtliche Gelachs-Brüdere unter folgender Verbindlichkeit, worinnen nichts enthalten, so wieder die Polickey-Ordnung oder wieder die Ehrbarkeit streitet, folgende Articulos bisz auf eines Hochedl. Magistrats approbation entworffen:

1. Weil vornemlich der Entzweck dieses Gelages darin bestehet, dasz die gesämtl. Gelags-Brüder sich in Waffen üben und im Fall der Noht zu Kriegszeiten (womit doch der Höchste Gott diese gute Stadt und das Land in Gnaden verschonen wolle) vor Stadt und Land fechten können, so ist hauptsächlich nöthig, dasz ein jeder dieses privilegierten Schützen-Gelages sein Gewehr immer im Stande halte und mit einer guten Flinte und Degen sich versehe, damit diese Sachen als eines jeden Schützen-Bruders nothwendige Requisita immer parat und in guten und brauchbaren Stande seyn.
2. Und damit die Übung im Schieszen nicht unterlassen werde, als sind mit sämtlicher Gelags-Brüder Bewilligung 7 Schiesz-Tage erwehlet worden, als nemlich 3 mahl vor dem groszen Schieszen und 3 mahl nach dem groszen Schieszen. Der

Haupt-Schiesz-Tag ist auff dem Montage nach dem andern Sontage Trinitatis.

3. In allen diesen 7 Schiesz-Tagen stellet ein jeder der Gelage-Brüder, wann er dazu ordentlich angesaget worden, sich mit aller Modestie, Nüchtern- und Mäszigkeit ein und zwar in dem dazu verordneten Gelages-Hause, jederzeit auf der dazu angesetzten Zeit, und ist hauptsächlich verbohten, das niemand verdächtigt- oder gezogenes Gewehr mitbringe und darmit schiesze; wann jemanden solches überführet würde, so soll derselbige verbrochen haben 3 Mk., halb an die Armen und halb an das Gelach.
4. In allen denen Schiesz-Tagen soll sich niemand der Brüder unterstehen mit geliehenem oder fremden Gewehr vor der Scheibe zu erscheinen, es sey dann, dasz er etwann aus Noht und beweiszlichen Umständen sich bey denen Älterleuten und Gelage anmelde und umb Erlaubnisz aus einem andern Gewehr zu schieszen anhielte. Wann auch jemand überführet würde, dasz er mit zwoen Kugeln sein Gewehr geladen hätte, der soll 3 Mk. Straffe erlegen, halb den Armen und halb dem Gelage.
5. Solte es aber sich zutragen, dasz eine Kugel grassen gehen und alsdann unverhofft die Scheibe treffen würde, so soll der Schusz dennoch, wann auch gleich die Kugel durchgegangen, nichts gelten, und soll der Schusz auch vor einen Schusz gerechnet werden.
6. Es wird in denen 7 Schiesz-Tagen niemand gezwungen aus freyer Hand und mit ausgerektem Arm zu schieszen, sondern es ist erlaubet seine Flinte anzulegen, und derjenige, welcher aus einer Flinte schieszet, welche 3 mahl versaget, ist seines Schuszes verlustig.
7. In solchem Schieszen ist eine accurate Ordnung zu halten, und soll niemanden erlaubet seyn seine

Reihe zu verlauschen. Ein jeder soll bey nüchternem Muhte schieszen, damit nicht dadurch leichtlich jemand sich selbst oder andern einigen Schaden zufüge. Da aber hierwieder pecciret würde, soll eine Straffe nach Befinden der Umstände von dem Gelage einem solchen auferleget werden.

8. Wann der Haupt-Schiesz-Tag herannahet, musz ein jeder sein Gewehr und Degen parat und im Stande haben, damit, wenn der Auszug durch die Stadt geschehen soll, ein jeder der Brüder ordentlich auf der Strasze einhergehen und alle Unordnungen daselbst solchemnechst vermeiden, anbey auch zu dem Ende an diesem Tage überall in guter Positur erscheinen möge. Auch haben diejenige, so Bedienungen verwalten als Ober- und Unter-Officers, dahin zu sehen, wie sie solchen Plätzen wohl vorstehen und durch ihre Direction alles in guter und accurater Ordnung halten. Sodann wird ein jeder der Brüder angewiesen denen Ober- und Unter-Officers alle schuldige Folge zu leisten, allenfalls da hier innen einige Klage wegen der Widerspenstigkeit entstehen solte, soll derjenige, welcher beym Ausgehen und sonsten sich widersetzet, wenn die Älterleute und 8 Brüder aus dem Gelage etwas ordiniren und demselben eine Straffe dictiren, solche ohne einiges Widersprechen zu erlegen schuldig und gehalten seyn.
9. Für allen Dingen hat ein jeder Bruder während (!) Schieszens und auch sonsten bey denen Zusammenkünfften dahin zu sehen, dasz eine gleichstimmige Einigkeit unter einander regiere, keiner den andern ausz Hasz, privat Absicht und sonsten entweder mit höhnischen Worten antaste oder auch beleidige, ingleichen dasz ein jeder so wohl vor als nach dem Schieszen sich soviel mögl. des Trunkes, Schlägerey und anderer Unordnungen enthalte. Wie dann ein jeder Ehrliebender soviel

möglich mit allen Kräfften dahin sehen wird, dasz dieses nun mehro Ihr. Königl. Maytt. allergnädigst privilegirtes Schützen-Gelag der Obrigkeit nicht Gelegenheit gebe wegen begangener excesse einen der Brüder in Straffe zu nehmen.

10. Die erste Zusammenkunfft dieses Gelages ist am 3ten Pfingst-Tage in dem erbauten Schützen-Hause Mittags um 12 Uhr, und wer alsdann, wenn die Älterleute aufgeklopffet, nicht zugegen und zu späht kommt, soll 2 Sch. l. verbrochen haben. Solte aber jemand gar ausbleiben und keine erhebl. und beweiszl. Ursachen zur Entschuldigung vorbringen, der soll in 12 Sch. l. Straffe condemniret seyn. Und soll bey der Zusammenkunfft die Lade geöffnet werden und die Älterleute alsdan Gehör fodern, damit ordentliche Unterredung von denen dem Gelage dienlichen Sachen könne gepflogen werden.
11. Solten aber die Älterleute Ursachen haben das Gelag in St. Johannis Kirchspiel auszer diesem Tage anzusagen, soll sich auch ein jeder der Brüder daselbst einfinden und ohne Noht keiner ausbleiben, allenfalls zur Straffe erlegen 4 Sch. l.
12. Die beede Gelags-Brüder, welche aus dem sämtl. Gelage als Älterleute künfftig erwehlet werden möchten, sollen solche seyn, welche zu dem Amte tüchtig. Es soll auch in geringsten nicht nach Freundschaft, Affection und privat Absichten gesehen, sondern die Geschiklichkeit bey solcher Wahl in Consideration gezogen werden.
13. Es sollen jährl. zwey Schaffers erwehlet werden und zwar nach der Reihe und Ordnung der Gelage-Brüder. So sich aber jemand finden solte, der sich wegern würde solche Stelle anzunehmen, soll verbrochen haben zur Straffe 1 Mk. und dennoch nicht von solcher function befreyet werden; die einmahl erwehlte Älterleute als Valentin Witzel und Hans Nielsen sollen, so lange als sie leben, Älterleute verbleiben.

14. Wenn alle Gelags-Brüder an dem Haupt-Schiesz-Tage auf erlangter Erlaubniz von einem Hochedl. Raht auf dem Rahthause erscheinen, so soll solches mit nüchternem Muhte und Geschicklichkeit geschehen. Solte sich jemand von den Gelags-Brüdern finden, der dem Gelage was schuldig ist, der soll nicht eher zum Schieszen gelaszen werden, bisz er seine Straffe entrichtet; ein jeder Bruder soll auf dem bestimmten Tage erscheinen bey Straffe 12 Sch. l., halb denen Armen und halb dem Gelage; ist aber jemand seiner ehrl. Gewerbe halber verreist oder jemand krank und betlägerig, derselbe ist gnugsahm entschuldiget; doch soll er seinen brüderl. Theil erlegen.
15. Sobald als von den Älterleuten geklopfft wird, soll ein jeder Bruder sich an seine gehörige Stelle setzen. Solte der Ältermann zum 2ten mahl aufklopfen und einige sich noch nicht auf ihre Stelle solten gesetzt und dem Älterman nicht Gehör gegeben haben, soll jeder derselben verbrochen haben 4 l. Sch.
16. Es soll auch ein jeder Bruder des Gelages christl., friedsam und bescheidenlich sich verhalten nicht allein gegen die Älterleute, sondern auch unnützes Fluchen und Schweren vermeiden. Solte sich jemand finden, der Ursache zum Streit ist, und es ihm überwiesen würde, der soll verbrochen haben 1 Mk. 8 Sch. l.
17. Solte sich aber zutragen, dasz jemand unter den Gelags-Brüdern den andern zum Schlagen ausfordern und sie sich auch beweiszlich schlügen, soll ein jeder derselben verbrochen haben 2 Mk., ohne was Blutwunden sind, davon gehöret die Brüche Ihre Königl. Maytt. und der Stadt.
18. Wer bey Tische sitzt und Bier auf solchen muhtwillig ausgieszet und verspillt und sich so übersäufft, dasz ers im Hause oder im Hofe unhöflich wieder gibt, soll verbrochen haben 2 l. Sch.

19. Es soll auch Niemand auf diesem Gelage kaufschlagen, kauffen oder verkauffen, doblen oder spielen oder unartige Sachen verhandeln bey Brüche 12 l. Sch.
20. Wer einen Gast mit Uhrlaub der Älterleute und Schaffers einladet, soll für denselben, sofern er straffällig befunden wird, die Straffe erlegen, welche 8 von den Gelages-Brüdern ihm auferlegen oder zuerkennen.
21. Wann es sich zutragen sollte, dasz ein Ältermann oder beyde sich im Gelage schwach befinden, dasz sie ihr Amt nicht mehr vorstehen können, so sollen sie ordentl. aufklopfen und Gehör fodern und entweder bisz zur völligen Genesung ihr Amt niederlegen oder auch gar abdanken, und sollen alsdann 1 oder 2 von den Gelages-Brüdern an ihrer Stelle gesetzt werden, welche alles sowohl observiren und vorstehen sollen, als wenn sie selber gegenwärtig wären. Und soll das Gelach denselben in wähernder Zeit und so lange, als sie die Stelle der Älterleute vertreten, so viel Gehör geben als den Älterleuten selbst. Solte es sich aber zutragen, dasz die Älterleute ohne Auffklopfen und Abdanken weggehen würden, soll ein jeder von ihnen verbroschen haben 1 Mk. 8 l. Sch.
22. Es ist auch der gantzen Bruderschaft und des Gelages einhellige Bewilligung, dasz wann jemand ins Gelag eingetreten und sich nochmahls ohne Ursachen und Betrachtung seines gethanen Eydes vom Gelage und der Bruderschaft würde absondern, derselbe von des Gelages Gerechtigkeit abgesondert und, wann er gleich drey doppelt davor bezahlen wolte, im Gelage nicht wieder angenommen werden solle.
23. Solte sich aber jemand von denen Gelages-Brüdern finden, der im Gelage auftreten würde und mit unnützen Worten ausfahren oder sonsten hönische und dem Gelage disrespectirliche Wörter aus Vorsatz oder Unbedachtsamkeit ausstoszen, der soll

halb dem Gelage und halb den Armen verbrochen haben 1 Mk. 8 Sch. 1.

24. Das Gelag wird nur ein Tag gehalten und den andern Tag soll die Rechnung durchgesehen und formiret werden, worzu sich alle Brüder bei bestimmter Zeit einfinden sollen, und wer ohne erhebl. Ursachen ausbleibet, soll ohnweigerl. einen halben Reichsth. Straffe erlegen. Sollte sichs aber zutragen, dasz einer sich in die Zusammenkunfft zu späte einfinden würde, der soll verbrochen haben 2 l. Sch.
25. Wer sich nun dieser Ordnung widersetzet und deswegen von 8 der Brüder in Straffe vertheilet wird oder auch sonst schon durch Übertretung der vorallegirten Reguln in die darauf dictirte Straffe verfallen, solche aber zu erlegen sich wegern würde, der soll in das Gelag nicht ehe admittiret und wieder recipiret werden, bevor solche Gelder bezahlet, auch keiner zum Schieszen admittiret werden, bevor er diese Straffe am 3ten Pffingst-Tage erlediget.
26. Solte aber jemand sich gar unter diesem Gelage finden, welcher diese vorgeschriebene Ordnungen als eine Richtschnur nicht wolte in Obacht nehmen und den Älterleuten und dem gantzen Gelage, wenn über eine Sache votiret und beliebt worden, kein Gehör geben und alle gütliche Vorstellungen bey demselben nichts verfangen könnten, auch wann jemand einer liederlichen Lebens-Art zugethan, der soll, wann hierüber von dem gesäntlichen Gelage votiret worden, von solcher ausgestoszen und nicht wieder recipiret werden.
27. So jemand von dieser Bruderschaft in gesunder und (!) böser Luft sterben würde, sollen die nechsten Brüder nach der Ordnung die Leiche, sie sey grosz oder klein, willig und ohne einigen Widerspruch tragen, und wer sich hierin wegern solte, soll verbrochen haben dem Gelage und denen Armen 3 Mk. Die andern Brüder sollen insgesamt ordentl.

folgen, es sey dann, dasz wichtige und erhebl. Ursachen vorhanden wären, damit sie sich bey denen Älterleuten und Brüderschafft entschuldigen könnten, allenfals da sie ohne Ursache ausbleiben würden, 8 l. Sch. Brüche erlegen, und soll darin kein Unterscheid seyn, wann es auch nur aus der Gelage-Brüders Domestiquen eine Leiche ist, es sey Knecht oder Magd, so soll dennoch ein jeder sich in Bezeigung dieser letzten Ehre nicht wegern.

28. Es soll ein jeder Bruder bey Straffe 8 l. Sch. obligiret seyn, dafern er keine erhebliche Ursachen hat, die Leichen, wozu er zu tragen und zu folgen wird angesagt werden, zu tragen und ihnen zu folgen.
29. Solten die Älterleute hierwieder pecciren, müssen sie sich der Straffe unterwerffen, welche die Brüderschafft ihnen auferlegen wird.
30. Und damit niemand der Gelage-Brüder sich mit der Unwissenheit, als wenn er eigentlich die Contenta dieser so bündig beliebten Articulorum nicht gewust, entschuldigen könne, als sollen solche jährlich einmahl in pleno verlesen werden; und hat alsdann eine solche excuse der vorgeschützten Unwissenheit gar keinen Platz.
31. Und soll, wenn einer im Gelage aufgenommen zu werden ordentl. sich anmeldet, die Articulu jedesmahl von neuen verlesen werden, und keiner vor der Scheibe gelaszen werden, der nicht vorgängig seinen Eyd, dasz er sich als ein treuer Gelags-Bruder nach diesen Articulu verhalten und richten laszen auch ohne Noht und Armuth sich nicht aus demselben begeben wolle, abgestattet.
32. Alle Straffe-Gelder, so bey denen vorgeschriebenen Articulu gesetzet, sollen halb an die Armen und halb an das Gelag verfallen seyn.

Wann wir nun in obinserirten articulis nichts denen Landes-Gesetzen, unseren Statutis und der

Ehrbarkeit zuwiederlauffendes wahrgenommen, vielmehr solche zu Beybehaltung guter Einigkeit und Freundschaft auch allerseitigen Wohlstandes und mutuelier Beyhülffe unter denen Interessenten zutrüglich und hinziehend gefunden, mithin Ihnen in ihrem billigen Ansuchen um so weniger entgegen seyn wollen; Als confirmiren und bestätigen wir solthane Articulos in allen puncten und clausuln hiedurch und krafft dieses also und dergestalt, dasz wir und unsere Nachkommen darüber zu jeder Zeit fest und obrigkeitl. halten auch das privilegirte Schützen Gelach zu St. Johannis hieselbst dabey der Gebühr nach schützen und handhaben und niemanden darwieder zu thun oder zu handeln verstatten wollen, bisz und so lange Ihr. Königl. Maytt. zu Dännemark, Norwegen p. p. dieselbe bey Macht zu lassen geruhen werden. Wie wir uns denn auch per Expressum reserviren selbige über kurtz oder lang nach Erheischung der Umstände zu verändern oder wieder aufzuheben. Uhrkundl. des hiesigen Stadt-Siegels und gewöhl. des Secretarii Unterschrift. Signatum Flensburg den 31ten May 1742.

(L. S.)

Ex speciali commissione spectabilis
senatus Flensburgensis subscripsi.

U. A. Lüders secret.

4. 1649. 1726. Edsformularer, som benyttedes ved nye Medlemmers Indtrædelse i St. Johannes Skyttegilde i Flensburg. Trykte efter et lille skrevet Hefte, som ejes af St. Knudsgilde i Flensburg; forud for Formularerne gaar en Afskrift af Gildets Love af 1742, efter dem følger en med forskjellige Hænder

skreven Række Navne paa Brødre i Gildet fra 1745 til 1797.

1726 Den 10. Junius ist diese Unser Eid Nach den alten gewöhnlichen und von alters heer Gebrauchlichen Eidbrief abgeschrieben mit Consens unszere jetzt lebende Hrn älterleute und nebst samtliche untergeschriebene Gelages Brüder Bewilligung von allen unzauberkeit gereinigt und renoviret worden.

Wir untergeschriebene älterleute und brüders des Schützengelages im Kirchspiel Sanct Johannes wollen hiemit und Krafft dieses uns Verobligiret und Verpflichtet haben, So lange alsz wir leben, im gelage zu Verbleiben, Gott gebe darzu Glück, Heyl und Seegen, und bestendig ausz zu halten und auszer Gottes Gewalt und, Gott verhüte, auszer zufallende armuht nicht davon weichhafft zu werden, Sondern uns Brüderlich und Continuij gebürlich darin zu bezechen (?) und alles zu Prestiren und dem Schrage gemäs zu leben bey Ehren und Glauben, wie deszen Sich gebüret, und so lange wir können ohne erhebliche Ursache uns davon zu trennen nicht gemeinet, so Wahr uns Gott soll helfen.

Ich N. N. Schwere und gelobe hiemit einen Cörperlichen Eide dem Vorgeleszenen Schrage und Eide mit zu halten und Nach zü leben, darneben des gelages ärgstes zu wenden und bestes zu befodern, so viel in dieser Menschlichen Schwachheit geschehen kan, so Wahr mir Gott helfen soll und Sein heylliches Wort.

Uhrkundlich unter unser Eygen henden Actum Flensburg d. 26. Junij Anno 1649 ist unsere alte Eid geschrieben und damahls von die Sämtliche Brüderschafft bewilliget.